

סימן א. בדין שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה, פז ע"א

- א. משנה. האשה בזמן שהיא בבית בעלה, שחט עליה בעלה ושחט עליה אביה – תאכל משל בעלה. הלכה רגל ראשון לעשות בבית אביה, שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה – תאכל במקום שהיא רוצה. ...
- ב. גמרא. ... ורמינח: אשה, רגל הראשון – אוכלת משל אביה. מכאן ואילך, רוצה – אוכלת משל אביה, רוצה – משל בעלה!
- ג. לא קשיא: כאן – ברדופה לילך, כאן – בשאינה רדופה. דכתיב +שיר השירים ח+ אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום, ואמר רבי יוחנן: ככלה שנמצאת שלימה בבית חמיה, ורדופה לילך להגיד שבחה בבית אביה.

רש"י

מתניתין בשאינה רדופה – לילך תמיד לבית אביה, דבית בעלה חביב לה, הלכך, כל שאר הרגלים ודאי שייכא בתריה, ורגל ראשון ספק, וברייטא ברדופה, הלכך, רגל הראשון – ודאי בתר אביה, מכאן ואילך ספק.

תוספות

כאן ברדופה כאן בשאינה רדופה – אור"ת דכל נשים רדופות הן להגיד בבית אביהן כשנמצאו שלימות בבית חמיהן וחשתא מוקי מתני' בשאינה רדופה כגון שברגל הראשון שאחר חופה לא הלכה לבית אביה ומיירי מתני' ברגל שני לחופתה וחזא ראשון להליכה שברגל שלפניו לא הלכה הלכך כיון שאינה רדופה ספק הוא דשמא גם בזה לא תלך וצריכה לברר אי נמי מתניתין מיירי ברגל ראשון לחופתה ואינה רדופה לפי שמייירי שכבר קודם הרגל הגידה שבחה בבית אביה ולכך הוי ספק אף ברגל ראשון ורישא דקתני תאכל משל בעלה ברגל שני להליכתה שכבר היתה בבית אביה ברגל שלפניו וברייטא ברדופה ברגל הראשון לחופתה ולהליכתה דודאי דעתה בשל אביה דהיא רדופה להגיד שבחה שנמצאת שלימה ומכאן ואילך דקתני היינו ברגל שני ועדיין לא הגידה שבחה דאז הוא ספק והלכה דקתני במתניתין לאו דוקא דאי דוקא כבר גילתה דעתה שרוצה בשל אביה א"נ אפילו הלכה כל זמן שלא ביררה ספק הוא אבל הלכה לעשות לא גרס ואי גרס צ"ל דלעשות לאו דזוקא וחשתא אתי שפיר הא דגרס דכתיב אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום וגו' וגרס נמי וא"ר יוחנן דמייתי ראייה דסתם כלה רדופה להגיד שבחה.

במקרה ששחטו עבור האשה, הן אביה והן בעלה, מצינו שלושה דינים אפשריים:

1. תאכל משל אביה
2. תאכל במקום שהיא רוצה [בשעת שחיטה]
3. תאכל משל בעלה

שני מקרים שונים מופיעים במשנה ובברייטא:

- א. רגל ראשון
- ב. שאר הרגלים.

לכאורה, ההתאמה בין המקרים והדינים במשנה סותרת את ההתאמה המופיעה בברייטא.

הסתירה בין המשנה לברייטא

	רגל ראשון	שאר רגלים
משנה	במקום שהיא רוצה	משל בעלה
ברייטא	משל אביה	במקום שהיא רוצה

תירוץ הגמרא משלב, לפי פירוש רש"י, משתנה נוסף: רדופה ללכת לבית אביה או לא רדופה. כיוון שיש שני משתנים יש ארבעה מקרים:

יישוב הסתירה בין המשנה לברייתא [רש"י]

	רגל ראשון	שאר רגלים
משנה: לא רדופה	במקום שהיא רוצה	משל בעלה
ברייתא: רדופה	משל אביה	במקום שהיא רוצה

המשנה עוסקת בשני המקרים שבשורה העליונה, ולכן הדינים הם [2 - 3].
הברייתא עוסקת ברדופה, ולכן הדינים 'עולים' דרגה [1 - 2].

רבינו תם התקשה ככל הנראה לקבל את החילוק בין אשה לאשה, שהרי קשה מאד להגדיר מי נחשבת רדופה ומי לא [ידכל נשים רדופות הן להגיד בבית אביהן כשנמצאו שלימות בבית חמיהן]. לכן הוא פירש את יישוב הגמרא באופן אחר. אין כאן חילוק בין אשה לאשה אלא בין רגל לרגל. אמנם כבר במשנה ובברייתא מצינו חילוק בין רגל ראשון לשאר רגלים, אלא שרבינו תם מפרש את המונחים בשני המקורות באופנים שונים.
לצורך פירושו מציב רבינו תם ערך שלישי במשתנה הרגלים: [רגל ראשון / רגל ראשון חלקי / שאר רגלים].

מהו רגל ראשון חלקי? כשהרגל הראשון הוא ראשון מכל הבחינות, זהו הערך הימני במשתנה. כשהרגל הוא שני מכל הבחינות זהו הערך השמאלי במשתנה. אך לעתים הרגל הראשון הוא ראשון רק מבחינות מסוימות, כגון שעבר רגל אחד מחופתה ולא הלכה בו, והרי הרגל הבא אחריו הוא ראשון להליכתה אך לא ראשון לחופתה. כמו כן, הלכה לבית אביה עוד קודם לרגל הראשון, הרי שכשהיא הולכת ברגל הראשון הוא ראשון לחופתה ולא ראשון להליכתה. במקרים אלו, שהראשוניות היא חלקית בלבד הרי שמדובר בערך האמצעי. כעת מסביר ר"ת את הסתירה בין המשנה והברייתא לאור שלושת הערכים הללו:

יישוב הסתירה בין המשנה לברייתא [רבינו תם]

	רגל ראשון	רגל ראשון 'חלקי'	שאר רגלים
משנה		במקום שהיא רוצה	משל בעלה
ברייתא	משל אביה	במקום שהיא רוצה	

המונח 'רגל ראשון' שבמשנה מתייחס לטור האמצעי [שמכונה בגמרא 'לא רדופה'], ואילו מונח זה בברייתא מכיוון לטור הימני [וטור זה מכונה בגמרא 'רדופה'].
ובהתאמה: הרישא של המשנה [שלא מוגדרת בפרוש במשנה] מתייחסת לטור השמאלי, ואילו ה'מכאן ואילך' של הברייתא מתייחס לטור האמצעי.
בעוד שלרש"י יש ארבעה מקרים שונים, לשניים מהם מתייחסת המשנה ולשניים אחרים הברייתא, הרי שלר"ת יש רק שלושה מקרים, כאשר המשנה מתייחסת לשניים מהם, והברייתא לשניים מהם, ובמקרה אחד יש חפיפה בין המשנה והברייתא.